

(γράφει ο Μάριος Α. Μπίκας)

(1) Η 24η Σεπτέμβρη 1943

Ο φόνος των έξι Γερμανών στρατιωτών

Στις 24 Σεπτέμβρη 1943 Γερμανοί στρατιώτες μαζί με ντόπιους μουσουλμάνους τσάμηδες (1) (δεν είναι γνωστός ο ακριβής αριθμός, τόσο των Γερμανών όσο και των μ. τσάμηδων) ανέβηκαν για αναγνώριση στη Σκάλα της Παραμυθιάς. Έφθασαν στην Τριόδα (2). Κατέβηκαν στο πέτρινο εικόνισμα, που υπήρχε εκεί παλιά. Πέρασαν τα γρέκια του Νικόλα Γώγου και το λακκάκι (ρέμα), που κατέβαινε από τον Άη Μηνά και, πλησιάζοντας στη θέση Ρούπη, έπεσαν οι πρώτες τουφεκιές από τους Αντάρτες. Οι Γερμανοί ανταπέδωσαν. Οι μ. Τσάμηδες, αφού σκορπίστηκαν και κρύφτηκαν, άρχισαν να πυροβολούν, όταν οι πυροβολισμοί πύκνωσαν. Ποιόν όμως πυροβόλουν; τους Αντάρτες ή τους Γερμανούς; Στο μέρος αυτό από τους Γερμανούς φονεύτηκαν έξι και τραυματίστηκαν τρεις. Οι υπόλοιποι μαζί με τους τραυματίες και τους μ. τσάμηδες τράπηκαν σε φυγή, εγκαταλείποντας τους νεκρούς. Οι Αντάρτες στη συνέχεια κατέβηκαν από τα υψώματα και, αφού αφαίρεσαν από τους νεκρούς όλον τον οπλισμό τους και τα κράνη... , επέστρεψαν ανενόχλητοι στα μετερίζια τους.

Ο φόνος των έξι Γερμανών στρατιωτών στη Σκάλα της Παραμυθιάς θεωρείται, σχεδόν, από όλες τις γραπτές (ελληνικές) πηγές ως η αφορμή για την εκτέλεση των Σαράντα Εννέα (49) Προκρίτων της Παραμυ-

(1) Για τους Τσάμηδες, Αλβανοτσάμηδες, Τουρκοτσάμηδες, κ.λ.π., έχει καθιερωθεί η ονομασία **μουσουλμάνοι Τσάμηδες**.

Ο Σωτήρης Ι. Γώγος : <<Η τοποθεσία αυτή ονομάζεται Τριόδα (Τριόδα, τρίοδος = τρεις οδοί), επειδή εκεί συναντώνται τρεις δρόμοι. Ο ένας έρχεται από το Λευτροχώρι – Σκάλα της Παραμυθιάς, ο άλλος από τη Λαμπανίτσα – Άνω Σέλλιανη και ο τρίτος από το Κάστρο της Παραμυθιάς. Παλιά υπήρχε εδώ πέτρινο εικόνισμα, το οποίο με τη διάνοιξη του αυτοκινητόδρομου καταστράφηκε>>.

σελ,1

θιάς, αναφέροντας μάλιστα και τη γερμανική των αντιποίνων Διαταγή 1-10- (1 φόνος Γερμανού στρατιώτη = με 10 φόνους Ελλήνων της Παραμυθιάς και της γύρω περιοχής). Για να καταλήξουν δε στον αριθμό 60 = 6X10,

Χρόνια παλιά, νοσταλγικά, γυρίστε λίγο πίσω,
να θυμηθούν τα νιάτα τους, τη βρύση του Καρκούτα
Άνω Καριώτι, βρύση Καρκούτα (3) , πλησίον του σπιτιού του Γιώτη Σιώχου.

Από τα δεξιά : Ο Γιάννης Σ. Τάχιας, η συντ. δασκάλα Γιαννούλα Ε Μουσελίμη – Ράφτη, η Φλωρένια Γεωρ. Μπάμπα, η Έλλη Β. Τάχια, ο Σταύρος Γ. Τάχιας, η Χάιδω του Μήτρο Ντάνη (Πόποβο), συζ. του Γεωρ. Μπάμπα, η Γκέλω Β. Τάχια και καθιστή η Πολυξένη Γεωργ. Μπάμπα.

Φωτό (5) (1958 (;)) : Κωνσταντίνος Γεωργίου Τάχιας, (Γερμανία).

Το Άνω Καριώτι, επειδή βρισκόταν στους πρόποδες του Κορύλα, πλησίον της Παραμυθιάς και το διέσχισε ο δρόμος που ένωνε την Παραμυθιά με τα Σκάπετα (μέσω Σταυρού), πλήρωσε με πολύ αίμα την Κατοχή 1941-1945. Στις 29.09.1943 πυρπολήθηκε από γερμανική περιπολία. Ανάμεσα στα σπίτια που κάηκαν ήταν και τα σπίτια των Παπασιώχου (Σταύρου) και Γιώτη Σιώχου.

(3) Ο Κίτσιο Κοντός : « Η βρύση που βρίσκεται κοντά στην ποργιά της αυλής του σπιτιού του Γιώτη Σιώχου (Άνω Καριώτι), ονομάζεται « Βρύση του Καρκούτα », επειδή παλιά ήταν μέσα στο χωράφι του Καρκούτα. Ο Καρκούτας, όπως ελεγε ο πατέρας μου σκοτώθηκε στον πόλεμο του 1912, ενώ τα παιδιά του μετά το θάνατό του, έφυγαν από το Καριώτι. Από το νερό της βρύσης Καρκούτα πότιζαν τους κήπους τους, ο Γάκης Μπάμπας, ο Νικόλας Σιώχος και η Γιωργάκη Σιώχαινα, η γιαγιά του Παπά –Σιώχου».

Την ημέρα αυτή οι Γερμανοί φόνευσαν τον Σταύρο Ναστάση (Σταύρου) και τραυμάτισαν τον Παναγιώτη Πατσούρα (πατέρα του Νάσιο Γιώτη) που εξαιτίας του τραύματος απεβίωσε το 1947 στο 420 στρατιωτικό νοσοκομείο της Αθήνας. (Βλ. Μάριου Αν. Μπίκα : « Η Βέλλιανη και η αρχαία Ελέα », 1997, σελ. 187, μαρτυρία του Νάσιο Γιώτη (Πατσούρα))

πρόσθεσαν στους Σαράντα Εννιά (49) Πρόκριτους και άλλους έντεκα (11) Έλληνες, φονευθέντες πριν της 29ης Σεπτέμβρη του 1943. Σύμφωνα, όμως, με την παρακάτω στρατιωτική γερμανική αναφορά (αρ. 79), η εκτέλεση των Σαράντα Εννέα (49) Προκρίτων της Παραμυθιάς, πραγματοποιήθηκε σ' αντίποινα της επίθεσης των Ελλήνων Ανταρτών προς αναγνωριστική γερμανική περίπολο κατά την 20η Σεπτέμβρη του 1943, χωρίς μέχρι σήμερα (2015) η επίθεση αυτή να είναι γνωστή (;) :

« *Abendmeldungen der Truppe*
(29.09.1943)

G.A.R 79 *Ohne Neugierkeit.*

III./ 99 : *Von Horst – Kp. Paramythia Spähtrupp nach Karitoti (2km südostw. Paramythia). Karitoti wurde niedergebrannt. Beim Abziehen Beschuß von Höhen beidenseits Bez. P. 182. Keine Ausfälle.*

In Paramythia wurden 50 Griechen als Vergeltungsmaßnahme für den Überfall am 20.9. auf vorgehenden Spähtrupp westl. Bez.P.124 erschossen. ... »

(Πηγή : *Walter Bachstefel k. Sylbia Löser : Paramythia Παραμυθιά »*, 2003, σελ. 65) (σ.σ. ακριβές απόσπασμα)

(Μετάφραση σ.σ.) :

« Βραδινή αναφορά της (στρατ.) μονάδας

G.A.R 79 *Ουδέν νεότερο*

III/99 : *Από τον Χορστ - Κπ. Παραμυθιά αναγνωριστική περίπολος προς το Καριώτι (2 χμ. νοτιοανατολικά και δυτικά της Παραμυθιάς). Το Καριώτι πυρπολήθηκε.*

Κατά την αποχώρηση (σ.σ. της περιπόλου) έπεσαν πυροβολισμοί κι από τις δυο πλευρές από τα υψώματα του σημείου 182. Δεν υπήρχαν απώλειες(4) .

Στην Παραμυθιά εκτελέστηκαν 50 [49] Έλληνες σε αντίποινα για την επίθεση που δέχτηκε στις 20.9 προπορευόμενη αναγνωριστική περίπολος δυτικά του σημείου 124 ...»

Οι Αντάρτες

Οι κατακτητές Ιταλοί και Γερμανοί, αφιχθέντες στην Παραμυθιά αντίστοιχα το Μάιο του 1941 και το Μάιο του 1943 είχαν να αντιμετωπίσουν τους Έλληνες Αντάρτες. Οι Έλληνες Αντάρτες έδρευαν στα ορεινά

Η 79 γερμανική αναφορά δεν αναφέρει το θάνατο του Σταύρο Ναστάση (Σταύρου) και τον τραυματισμό του Παναγιώτη Πατσούρα, που συνέβησαν την ημέρα αυτή. Στο Καριώτι το επώνυμο Πατσούρας απαντάται και με τη μορφή Πατσιούρας. Έτσι, παρατηρείται στα μέλη της ίδιας οικογένειας, άλλα να φέρουν το πρώτο επώνυμο κι άλλα το δεύτερο. Για παράδειγμα : Από τους απογόνους του Βασίλη Πατσούρα (1903-1967) ο Αλέξανδρος είναι εγγεγραμμένος ως Πατσιούρας, ενώ ο Σπύρος, ο Ευάγγελος, ο Γεώργιος, ο Κωνσταντίνος και η Αθηνά ως Πατσούρας.

(Πληροφορίες : Η κυρία Αρτεμησία Τζαλαβρά – Παππά, Ληξιαρχος της Δημοτικής Ενότητας Παραμυθιάς του Δήμου Σουλίου)

Για την προέλευση του δευτέρου επώνυμου (Πατσιούρα) :

- Ο Κοντός Μιχάλης, που για πολλά χρόνια υπηρέτησε ως Γραμματέας στο Καριώτι :
«Στο Καριώτι παλιά υπήρχε μόνο το επώνυμο Πατσούρας. Αργότερα, από ακουστικό λάθος προήλθε και το επώνυμο Πατσιούρας ».

- Η Γκέλω του Γ. Σταύρου, σύζυγος του Καριωτίτη Νάσιο Γιώτη (Πατσούρα) :

« Παλιά, κάποιος Πατσούρας από το Καριώτι, όταν πήγαινε στην αγορά της Παραμυθιάς, γύριζε στο σπίτι του μ' έναν πατσιά :

- Τι έχεις στον τρουβά ; τον ρωτούσαν.

- Έναν πατσιούρη, τους απαντούσε.

Έτσι, από την ιστορία αυτή που την έλεγαν παλιά οι βάβες, προέκυψε στο Καριώτι το επώνυμο Πατσιούρας.

. Το σημείο 124 βρίσκεται στη Σκάλα της Παραμυθιάς.

. Στον όρο Έλληνες Αντάρτες συμπεριλαμβάνονται Έλληνες, που ήταν οργανωμένοι, κυρίως, στο ΕΑΜ – ΕΛΑΣ και στον ΕΛΕΣ – ΕΟΕΑ, αλλά, και σε άλλες μικρότερες ομάδες, όπως του Κώτσιο Νικόλα (Γεωργίου) και του Σπύρου Τσίτσου από το Προδρόμι, του Ηρακλή Σουλιώτη από το Ζερβοχώρι (παλιά Δραγουμή), του Βασίλη Μπαλούμη από το Μορφάτι, του Γάκη Πήλιου (Μπόλωση) από την Φροσύνη (παλιά Κορύστιανη), του Κυριάκου Τσελίκου από τον Αυλότοπο, του Θεόδωρου Κωσταρά από την Αγορά (παλιά Λιογγάτες), του Νικόλα Παπαφώτη από τη Βέλλιανη κ.ά. . Εκτός όμως των Ανταρτών αυτών, υπήρχαν και οι ανοργάνωτοι Έλληνες, οι οποίοι επίσης προσέφεραν τα μέγιστα στην Αντίσταση. (ΕΑΜ : Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο. ΕΛΑΣ : Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός. ΕΛΕΣ : Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσος. ΕΟΕΑ : Ελληνικές Ομάδες Ελλήνων Ανταρτών)

χωριά βόρεια, ανατολικά και νότια της Σκάλας της Παραμυθιάς. Τα χωριά αυτά ήταν : η Πετροβίτσα, η Πλακωτή, η Οσδύνα (Πέντε Εκκλησιές), η Άνω Σέλλιανη, η Σαλονίκη, η Λαμπανίτσα (Ελαταριά), το Πετούσι, το Πόποβο (Αγία Κυριακή), η Κορύστιανη (Φροσύνη), ο Αυλότοπος, το Καριώτι, η Βέλλιανη, το Προδρόμι, το Καμίνι – Ζερβοχώρι, η Αγορά, το Γαρδίκι κ.ά. Ο εφοδιασμός των Ανταρτών με τρόφιμα, ενδύματα, υποδήματα και με άλλα είδη ανάγκης γινόταν από την Παραμυθιά. Για το λόγο αυτόν ήθελαν οι Γερμανοί να καταστήσουν την Παραμυθιά μια νεκρή πόλη, ώστε οι Αντάρτες να βρεθούν σε τέλειο αποκλεισμό.

Η Μονή των Παγαγιών ανακαινισμένη με κονδύλια του ΕΣΠΑ

Η Μονή τιμάται επί τη Κοιμήση της Θεοτόκου.

Στην εποχή των Βαλκανικών Πολέμων (1912-1913), αλλά και στην Κατοχή υπήρξε το καταφύγιο των Εθελοντικών Σωμάτων και των Ανταρτών της Εθνικής Αντίστασης.

1. Φωτό (2014) : Την φωτό μου την έστειλε ο Κωνσταντίνος Ζιάγκος, φωτογράφος στην Παραμυθιά.

Η προσφορά των Μονών στους Έλληνες Αντάρτες

Στην περιοχή της Παραμυθιάς τρεις (3) ήταν, κυρίως, οι Μονές που βοήθησαν τους Αντάρτες κατά τη διάρκεια της τριπλής Κατοχής : Η Μονή της Βέλλιανης, η Μονή των Παγαγιών και η Μονή της Μίχλας. Για παράδειγμα : Οι Αντάρτες του ΕΑΜ και του ΕΔΕΣ κοιμούνταν στον οντά τη Μονής της Βέλλιανης, σε διαφορετικά, όμως, κελιά . Έβγαζαν λάδι στο λιοτριβείο της και το μοίραζαν σε οικογένειες για να διατηρηθούν στη ζωή. Κατείχαν χειρόμυλο για το άλεσμα του καλαμποκιού.

Το αλάτι, τα σπύρτα, το πετρέλαιο, που με κίνδυνο της ζωής τους μετέφεραν από το Γαβανόζη (Ραχούλι) και τα τρόφιμα που αποκόμιζαν από επιδρομές κλπ. τα αποθήκευαν στους υπόγειους χώρους του ηγουμενείου της και στη συνέχεια τα διένειμαν σ' αυτούς που τα είχαν ανάγκη.

Σήμερα (2015), από τις παραπάνω Μονές, μόνο, η Μονή της Βέλλιανης, τιμώμενη επί τοις γενεθλίοις του Ιωάννου του Προδρόμου, είναι ετοιμόρροπη σε τέτοιο βαθμό, ώστε απαγορεύεται η είσοδος ή όποιος εισέρχεται, αναλαμβάνει ο ίδιος την ευθύνη της εισόδου.

Η Μονή της Μίχλας το 2014, ανακαινισμένη με προσωπική εργασία και χρήματα πιστών, που προήλθαν από εράνους.

Η Μονή της Μίχλας ή Παναγία της Λαμποβήθρας, Πέντε Εκκλησιές (Οσδίνα), τιμάται επί τη γεννήση της Παναγίας. Ονομάζεται Παναγία της Λαμποβήθρας, επειδή η γιορτή της συμπίπτει με τις μέρες του Λαμπόβου της Παραμυθιάς (οκτώ (8) Οκτώβρη). Ιδρύθηκε το 1845 από τον Ιερομόναχο Λεόντιο.

Ο Ιερομόναχος Λεόντιος για δεκαετίες υπήρξε Ηγούμενος της Μονής της Βέλλιανης. Φεύγοντας από τη Μονή της Βέλλιανης εγκαταστάθηκε στη Μονή της Μίχλας όπου έζησε τα τελευταία χρόνια της ζωής του. Εκεί, άρρωστος, βρήκε οικτρό θάνατο, εξαιτίας πυρκαγιάς που εξερράγη από τα αναμμένα κότσιαλα . (7) Μάριου Μπίκα : « Η Βέλλιανη και η αρχαία Ελέα », 1997, σελ. 97, μαρτυρία του Γκέλη Νικόλα (Γεωργίου), σπλίτη του ΕΔΕΣ και αδερφού του Οπλαρχηγού Κώτσιο Νικόλα .

Σπύρου Μουσελίμη : « Αρχαιότητες της Θεσπρωτίας », Γιάννινα 1980, σελ. 214 έ. 217

Φωτό (1) (2014) : Από το διαδίκτυο

Σύμφωνα με το Βελλιανίτη Δημήτριο Κ. Λώλο, εντεταλμένο για τουρι-στικά θέματα στο Δήμο Σουλίου, καταβάλλονται προσπάθειες, τόσο από τη Μητρόπολη Παραμυθιάς και το Δήμο, όσο και από την αρμόδια αρχαιολογική Υπηρεσία για την ένταξή της στο ΕΣΠΑ. Μόνο έτσι, θα καταστεί και πάλι επισκέψιμη και λειτουργήσιμη.

Ο πρόεδρος της Βέλλιανης (Δημήτριος Γεωργίου Λώλος), στην ενορία της οποίας υπάγεται η εν λόγω Μονή :
« Ο Δήμος Σουλίου έχει δεσμευτεί να αναλάβει το κόστος των τριών μελετών, που απαιτούνται για την ένταξη της Μονής στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ : Της αρχιτεκτονικής μελέτης, της στατικής και της γεωλο-γικής. Λόγω, όμως, της γραφειοκρατίας η υπόθεση δεν προχωρά με τον ρυθμό που επιθυμούμε... ».

(Το εσωτερικό (Κύριος Ναός) της Μονής της Βέλλιανης, Αγ. Ιωάννου του Προδρόμου).

Η κατάρρευσή της είναι εμφανής. Είναι αμφίβολο, αν, ό,τι απόμεινε, αντέξει σε άσχημες καιρικές συνθήκες. Όσα λέει η πραγματικότητα, δεν λεν χίλιες φωτογραφίες. Φωτό (3) (2015) : Η φωτό είναι βγαλμένη στις 06.01.2015 από το Βελλιανίτη Αναστάσιο Ιωάννου Μπίκα (ανιψιό μου) και την παρέα του. Είναι βγαλμένη με κίνδυνο άμεσου τραυματισμού τους.

Περιτό να τονιστεί ότι οι ενέργειες για τη διάσωση της Μονής της Βέλλιανης είχαν αρχίσει, περίπου, το 2009...

Οι αντιμετώπιση των Ανταρτών

Για την ένοπλη αντιμετώπιση των Ανταρτών οι κατακτητές, Ιταλοί και Γερμανοί, συνεργάστηκαν (9) με τους μ. Τσάμηδες. Οι Γερμανοί μάλιστα τους είχαν υποσχεθεί σ' αντάλλαγμα των υπηρεσιών τους την προσάρτηση της Θεσπρωτίας στην Αλβανία.

Ο Σταύρος Κωσταράς με τη σύζυγό του Πανάγιω.

Ο Σταύρος Κωσταράς είναι ανιψιός του Οπλαρχηγού της Έθνικής Αντίστασης Θεόδωρου Κωσταρά.

Φωτό (4) : Από το Αρχείο του Νικόλαου Αθαν. Μίνη (συγγραφέα – δημοσιογράφου), (βλ. άρθρο του Νικόλαου Αθανασίου Μίνη « Γνωριμία μ' έναν εκατοντούτη «έφηβο» Σταύρος Ιωάννου Κωσταράς : 100 χρόνια ζωής στην ιστορική και ιερή γη της Θεσπρωτίας », δημοσιευμένο στις εφημερίδες : Θεσπρωτική Ηγουμενίτσα και Β.Ν. Θήβα, ημερομηνία 02.05.2010)

(9) Αθανάσιου Γκότοβου : « Ετερότητα και σύγκρουση : Ταυτότητες στην Κατοχική Θεσπρωτία και ο ρόλος της Μουσουλμανικής Μειονότητας, διάλεξη 2008, σ. 10 κ. 11» . α. Αθανάσιου Γκότοβου : « Η Παραμυθιά στο Στόχαστρο... », ΦΟΠ, Παραμυθιά 2007, σελ. 13 έ. κ. 16 και 41.

Στις 15 Αυγούστου 1943 οι Γερμανοί μαζί με τους μ. Τσάμηδες συνέλαβαν, βάση καταλόγου , 35 Παραμυθιώτες, τους οποίους και μετέφεραν στα Ιωάννινα, προκειμένου να τους εκτελέσουν ή να τους οδηγήσουν σε στρατόπεδα αιχμαλώτων της Γερμανίας. Στα Ιωάννινα, όμως, ο Ιταλός διοικητής, αφού διαφώνησε με το σχέδιο των Γερμανών, αφέθησαν ελεύθεροι. Πρώτος που ανακάλυψε στα γερμανικά στρατιωτικά Αρχεία τον ονομαστικό κατάλογο των τριάντα πέντε (35) συλληφθέντων Παραμυθιωτών και τον έφερε στο φως της δημοσιότητας είναι ο Αθανάσιος Γκότοβος, καθηγητής του Τμήματος Παιδαγωγικής ... στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Από τους 35 συλληφθέντες αυτούς Παραμυθιώτες δώδεκα (12) ξανα-συνελήφθησαν την 27η Σεπτεμβρίου του 1943 και εκτελέστηκαν δυο μέρες αργότερα, συμπληρώνοντας, έτσι, τον αριθμό των Σαραντα Εννέα (49)

Προκρίτων :

« 2. Βαλασκάκης Ελευθέριος	γιατρός	31 ετών
X 10. Δρίμπζιας Χαράλαμπος	ράφτης	51 «
11. Τσούλας Κων/νος	υποδηματ.	50 «
18. Μουσελίμης Σταύρος	υπάλληλος	52 «

	20. Κωσταγιάννης Γιάννης	σιδηρουργ.	56	«
	23. Μπάρμπας Σπυρίδων	μαθητής	15	«
	24. Αλλιγιάννης Δημήτριος	χαλκουργος	72	«
	25. Μαρέτης Ανδρέας	χρυσοχός	79	«
	26. Τσαμάτος Ευάγγελος	ιερέας	72	«
X	27 Ρίγγας Αθανάσιος	έμπορος	68	«
X	30. Ράφτης Αθανάσιος	έμπορος	56	«
	33. Κοτζαρέλης Εμμανουήλ	Διευθ. Τράπ.	38	«

(Απόσπασμα από το γερμανικό κατάλογο με μικρές διορθώσεις σε ορισμένα επώνυμα. Επίσης υπάρχουν λάθη και ως προς το έτος της ηλικίας τους (δεν διορθώθηκαν). Το X μπροστά από τα επώνυμα των τριών συλληφθέντων, Δρίμτζια Χαραλάμπους, Ρίγγα Αθανάσιου και Κοτζαρέλη Εμμανουήλ, σημαίνει επικίνδυνος.

Πηγές : α. Γκότοβου Αθανάσιου : « Η Παραμυθιά στο στόχαστρο », (ό.α.) σελ. 41 . Κωνσταντίνου Ι. Μητσιώνη (έρευνα 1986) : Ο Κ.Μ. αναφέρει ότι στις 15.08.1943 συνελήφθησαν από τους Γερμανοτσάμηδες οι Παραμυθιώτες : « Γεώργιος Σιαμάς, Εμμανουήλ Κωτζιαλέρης, Ευάγγελος Τσιαμάτος, ιερέας συνοικισμού « Άγιος Νικόλαος », Αριστείδης Στρογγάρης, Ντίνος Ντάγκας, Γεώργιος Χαλκιάς, Αθαν. Ράπτης, Αθαν. Ρίγγας, Ανδρέας Μαρέτης, Πάκος Πάκου και Αριστοτέλης Κων. Φίλης ».

. Αντώνη Δρίμτζια (συντ. δασκάλου), γιου του Χαραλάμπους Δρίμτζια, εκτελε-σθέντος με τους 49 Πρόκριτους της Παραμυθιάς : Εφημ. Θεσπρωτική, 13.01.2015, σ. 9

β. Βασίλη Κρασίτη : « Ιστορική αλήθεια για τους Μουσουλμάνους Τσάμηδες », Αθήνα 1972, σελ. 170-171)

Γραπτές μαρτυρίες

α. Παπαμανόλη : « Κατακαυμένη Ήπειρος », Ίκαρος, Αθήνα 1945, σελ.60

« ... Αλλ' η αφορμή, την οποίαν επεζήτησαν οι Μουσουλμάνοι δια να επεκταθούν και εις Παραμυθιάν, να επικρατήσουν και να επιβληθούν οικονομικώς και διοικητικώς, με τον απώτερον σκοπόν να προσαρτήσουν την περιφέρειαν εις την Αλβανίαν, δεν εβράδυνε να τους δοθεί. Ένας Μουσουλμάνος και δύο Γερμανοί, την **πρωίαν**

Από τα αριστερά ο Μαζάρ Ντίνο (Φοιτητής Γεωπονίας), ο Χαμίδ Αμπίτ (στρατιωτικός) και ο Κεμάλ Ντίνο (νεότερος αδερφός των Νουρή και Μαζάρ). Φωτό (6) : Την φωτό μου την έστειλε ο Νικόλαος Στύλος, συγγραφέας και ερευνητής της οικογένειας Ντίνο.

της 24ης Σεπτεμβρίου, ανεβαίνουν προς την Σκάλαν, φρουρουμένη από αντάρτες Ποποβίτες, με την δολίαν σκέψιν των Αλβανών να φονευθούν οι Γερμανοί, ίνα επιτύχουν ούτω (οι Αλβανοί) να εξεγείρουν και αυτούς προς εκκαθαριστικήν ενέργειαν κατά του Ποπόβου αφ' ενός και ίνα εξοντώσουν αφ' ετέρου το σφύζον Χριστιανικόν στοιχείον της πόλεως Παραμυθιάς. Και επέτυχον πράγματι του σκοπού των. Δύο Γερμανοί την πρωίαν και τέσσερες άλλοι τας απογευματινάς ώρας φονεύονται από τους αντάρτες...».

.....

β. Ιωάννου Αρχιμανδρίτου : « Τσάμηδες », εκδόσεις Γεωργιάδη, 1951, σελ. 87
« Οι Ιταλοί επί διετία σχεδόν πιεζόμενοι υπό των Τουρκοτσάμηδων δεν εφάινοντο πρόθυμοι να επιτρέψουν ομαδικάς εκτελέσεις. Δυστυχώς όμως, ό,τι δεν κατόρθωσαν οι Τουρκοτσάμηδες με τους Ιταλούς, το επέτυχον με τους Γερμανούς. Επέτυχον δηλ. να πλήξουν την ακρόπολι αυτήν του Ελληνισμού υπό τας ακολούθους συνθήκας. **Την εικοστήν τετάρτην Σ/βρίου 1943**, ένας Τουρκοτσάμης, ενεργών βάσει σχεδίου της Ξίλα παρέσυρε δύο Γερμανούς και μετέβησαν εις την Σκάλα της Παραμυθιάς, η οποία εφρουρείτο από αντάρτας του λόχου Ποπόβου, με τον σκοπόν να φονευθούν οι Γερμανοί υπ' αυτών, και να εξαγριωθεί ούτω η Γερμανική στρατιωτική διοίκησης και πραγματοποιήσει το μύχιον πόθον τους κατά των Παραμυθιωτών αφ' ενός και αφ' ετέρου να γίνει εκκαθαριστική επιχείρησις κατά του Ποπόβου. Πράγματι το σατανικό τούτο σχέδιο επέτυχε . Τόσο οι δύο Γερμανοί κατά την πρωίαν της εικοστής τετάρτης

Σ/βρίου, όσο και έτεροι τέσσαρες Γερμανοί κατά το απόγευμα της αυτής ημέρας φονεύονται εις Σκάλα Παραμυθιάς. Ποιοί τους εφόνευσαν; Οι αντάρται ή οι Τουρκαλβανοί δια να επιτύχουν την εξαγρίωσι των Γερμανών κατά των Χριστιανών; Το γεγονός όμως ότι τόσο κατά την πρωίαν όσο και κατά το εσπέρας της ίδιας ημέρας οι συνοδεύοντες τους Γερμανοτσάμηδες επέστρεψαν εις Παραμυθιά σώοι και αβλαβείς, αποδεικνύει ότι οι Γερμανοί έπεσαν θύματα καταστροφέντος Τουρκαλβανικού σχεδίου »

Σύμφωνα με τις παραπάνω μαρτυρίες (α. και β.) :

- Η επιχείρηση των Γερμανών κατά την 24ην Σεπτεμβρίου 1943 εναντίον των Ανταρτών της Σκάλας υποκινήθηκε δολίως από τους αδελφούς Ντίνο , Μαζάρ και Νουρί, πολιτικών και στρατιωτικών αρχηγών των μ. Τσάμηδων στην Παραμυθιά και στη Θεσπρωτία. Η υποκίνηση έγινε με σκοπό, αφού φονευθούν Γερμανοί στρατιώτες, να προκαλέσει την οργή του Γερμανού στρατιωτικού διοικητή σε τέτοιο βαθμό, ώστε να εκδικηθεί τους Έλληνες, τόσο της Παραμυθιάς, όσο και των ορεινών χωριών, κυρίως του Ποπόβου.

12. Νικόλαου Στύλου : « Ο Πρεβεζιάνος Αμπεντίν Πασάς Ντίνος. Τα ελληνικά του ποιήματα και οι Ντιναίοι », εκδόσεις χωρίς σύνορα, Müllheim A.D.R., 2024, σελ. 92 έ. κ. 96. « Στενοί συνεργάτες του Υπατου Αρμωστή Αλβανίας στην Τσαμουριά (Θεσπρωτία) Τζεμίλ Ντίνου ήταν τα δεύτερα ξαδέρφια του στην Παραμυθιά Μαζάρ και Νουρή Ντίνος, τα παιδιά του Γιουσούφ (Yusuf) πασά Ντίνου ... », (σελ. 92)

Από τους έξι (6) Γερμανούς νεκρούς, δύο (2) φονεύτηκαν τις πρωινές ώρες και τέσσερις (4) τις απογευματινές. Τούτο σημαίνει ότι η επιχείρηση που άρχισε το πρωί, κράτησε καθ' όλη την ημέρα.

γ. Ν. Ι. Ζιάγκου : « Αγγλικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Αντίσταση 1940-1945, Αθήνα 1978, Τόμος πρώτος, σελ. 158 :

« 26.09.1943. (σ.σ. 24.09.1943) Ομάδα Γερμανών και Τσάμηδων προχώρησαν ΒΑ της Παραμυθιάς με κατεύθυνση τη « Σκάλα ». Πριν φτάσουν στη «Σκάλα», χτυπήθηκαν από αντάρτες με αποτέλεσμα να σκοτωθούν 6 Γερμανοί. Οι Τσάμηδες χάρηκαν, οι Χριστιανοί πάγωσαν. Στην Παραμυθιά απλώθηκε τρομοκρατία.... Δεν ακούγονταν τίποτε στα σφαλισμένα σπίτια. Μόνο οι μπότες των καταχτητών με τα παπούτσια έκαναν το θόρυβο στους δρόμους »

Ερμηνεύοντας τη φράση : « **Οι Τσάμηδες χάρηκαν ...** », συμπεραίνεται ότι οι μουσουλμάνηδες Τσάμηδες επεδίωκαν, όπως υποστηρίχτηκε και στις γραπτές πηγές α και β, το θάνατο των έξι (6) Γερμανών στρατιωτών, προκειμένου να εκδικηθούν οι Γερμανοί τους Χριστιανούς. Άλλωστε δεν δικαιολογείται οι μ.Τσάμηδες να χαίρονται με το θάνατο έξι (6) Γερμανών στρατιωτών, στενών συνεργατών τους.

Γραπτές μαρτυρίες :

δ. Γεωργίου Ι. Παππά :

« Ανάμεσα στους πρωταγωνιστές. Ιστορικά γεγονότα των ετών 1912 έως 1949 », Αθήνα 2001, σελ. 97 :
«... Κάποια στιγμή διακρίναμε μια ομάδα από έξι (6) Γερμανούς να τοποθετούν ένα βαρύ πολυβόλο σ' ένα γνωστό σ' εμάς παλιό ασβεστοκάμινο. Αμέσως βάλουμε με τον όλμο τέσσερα βλήματα και με σκοπευτή το γράφοντα (σ.σ. τον Γεώργιο Ι. Παππά). Ένα από τα οποία έσκασε μέσα στο ασβεστοκάμινο με αποτέλεσμα να σκοτωθούν και οι έξι (6) Γερμανοί. Κατά το βράδυ που κόπασε η μάχη μια ομάδα Γερμανών επιχείρησε να πλησιάσει το ασβεστοκάμινο με σκοπό την παραλαβή των νεκρών. Όμως τα δραστικά πυρά από τα γύρω υψώματα δεν τους επέτρεψαν να πλησιάσουν κι έτσι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τους νεκρούς και να γυρίσουν στην Παραμυθιά. Την επομένη έστειλαν γυναίκες από την Παραμυθιά, οι οποίες φορτώθηκαν τους νεκρούς και τους μετέφεραν στην πόλη, όπου και ενταφιάστηκαν ...».

(Το παραπάνω απόσπασμα μου το απέστειλε ο φίλος και συγχωριανός μου Νέστορας Ευαγγέλου Γεωργίου)

ε. Βασίλη Κρασίτη :

« Ιστορική αλήθεια για τους μουσουλμάνους Τσάμηδες », Αθήνα 1992, σελ. 161 :

γ) 24 Σεπτεμβρίου 1943. ... στα χαράματα δυο Γερμανοί στρατιώτες με έναν ένοπλο μουσουλμάνο Τσάμη, προσπάθησαν να περάσουν τη θέση « Σκάλα » της Παραμυθιάς, που τη φρουρούσαν αντάρτες του ΕΔΕΣ του Λόχου Ποπόβου. Το απόγευμα της ίδιας μέρας, άλλοι τέσσερις Γερμανοί στρατιώτες, συνοδευόμενοι από μερικούς ένοπλους μουσουλμάνους Τσάμηδες, έκαναν το ίδιο δρομολόγιο. Οι έξι Γερμανοί σκοτώθηκαν, ενώ οι μουσουλμάνοι Τσάμηδες, που τους συνόδευαν, γύρισαν όλοι στην Παραμυθιά »

Ο καθηγητής Αθανάσιος Γκότοβος

Φωτογρ. (7): από το διαδίκτυο
στ. Αθανάσιου Γκότοβου : « Η Παραμυθιά στο στόχαστρο »,
Φ.Ο.Π. 2007, σελ. 19 και υποσημ. 31 :
<< Στην πρωινή ημερησία αναφορά της 1. Μεραρχίας της 25.09.1943
ανάμεσα στα άλλα και η εξής εγγραφή :

*III/ Σύνταγμα Ορεινών Καταδρομών :
Επιχείρηση αναγνώρισης της 631 μοίρας ελαφρού πυροβολισμού
στις 24.09 βορείως της Παραμυθιάς. Η 631 μοίρα σε μάχη με
ισχυρές ανταρτικές δυνάμεις, 6 νεκροί και τρεις τραυματίες.
Βάσεις των ανταρτών στη Σέλλιανη και δυτικά του
Ελευθεροχωρίου βομβαρδίζονται με 30 βολές ιταλικού ορεινού
πυροβόλου των 7.5 με καλό αποτέλεσμα. Υπολείμματα των
ανταρτών οπισθοχωρούν στα υψώματα βορείως της περιοχής.>>*

Με βάση την παραπάνω γερμανική ημερήσια αναφορά, δύνανται να εξαχθούν
τα εξής συμπεράσματα :

Στις 24.09.1943 βόρεια της Παραμυθιάς (σ.σ. εννοεί τη Σκάλα της Παραμυθιάς)
η 631 γερμανική μοίρα ελαφρού πυροβολισμού, πραγματοποίησε αναγνώριση.
Δεν αναφέρεται αν κατά την επιχείρηση συμμετείχαν και ένοπλοι μ. Τσάμηδες.

Το Δημοτικό Σχολείο της Αγίας Μαύρας (Άνω Σέλλιανης) στα χρόνια της τελείας εγκατάλειψής του.

Το Δ.Σ. της Αγίας Μαύρας (Άνω Σέλλιανης) κτίστηκε το 1930-1932, πυρπολήθηκε στις 27.09.1943 και, αφού επισκευάστηκε μετά το τέλος του πολέμου, λειτούργησε ως το 1950. Σήμερα (2015), επισκευασμένο από τον Εκπολιτιστικό Σύλλογο της Κρυσταλλοπηγής (Κάτω Σέλλιανης), στέκεται μάρτυρας μιας περασμένης ένδοξης εποχής. ζωντανεύοντας μέσα από το χρόνο μνήμες. Εδώ, που κάποτε οι φωνές των παιδιών έσπαζαν τη σιωπή και ομόρφαιναν την αγριάδα του ορεινού τοπίου, τώρα επικρατεί η ερήμωση. Όμορφο, πολύ όμορφο το χωριό Αγία Μαύρα (Άνω Σέλλιανη).

(Βλ. Σταύρου Γ. Παπαμώκου : « Η Σέλλιανη », Αθήνα 1997, σελ. 15 κ.16)

Φωτογρ. (8) : Τη φωτογρ. μου την έστειλε ο Κωνσταντίνος Γεωργίου Τάχιας

Κατά την επιχείρηση της αναγνώρισης βομβαρδίστηκαν η Αγία Μαύρα (Άνω Σέλλιανη) και το Λευτροχώρι. Στη διεξαχθείσα μάχη από τους Γερμανούς φονεύτηκαν έξι και τραυματίστηκαν τρεις. Οι βάσεις των Ανταρτών στην Αγία Μαύρα (Άνω Σέλλιανη) και δυτικά του Ελευθεροχωρίου βομβαρδίστηκαν με ιταλικό, ορεινό πυροβόλο των 7.5 με καλό αποτέλεσμα.

(σ.σ. Τι σημαίνει καλό αποτέλεσμα ;)

Υπολείμματα των ανταρτών οπισθοχωρούν στα υψώματα ...

Η τελευταία φράση « Υπολείμματα ... στα υψώματα », σημαίνει ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των Ανταρτών φονεύτηκε. Τούτο όμως δεν ευσταθεί, καθότι καμιά ελληνική γραπτή ή προφορική πηγή, δεν αναφέρει για νεκρούς ή τραυματίες από την πλευρά των Ανταρτών κατά την 24η Σεπτεμβρίου 1943.

Κάτω Καριώτι. Η σύζυγος του Καριωτίτη Γιώργο Τάχια, Σόφω (1908, ή 1912 -1999), το γένος Χρήστου Σιούτη και της Μαρίας, Αγία Μαύρα (Άνω Σέλλιανη), ανάμεσα από τις τέσσερις νύφες της (σύζυγους των παιδιών της). Από τα αριστερά : Η Σταύραινα, η Αηδόναϊνα, η Κώσταινα και η Δήμαινα. **Φωτογρ. (1972) (9)** : Τη φωτογρ. μου την έστειλε ο Κωνσταντίνος Τάχιας (Καριώτι)

Ο Αθανάσιος Γκότοβος

« Ο Αθανάσιος Ε. Γκότοβος γεννήθηκε το 1951. Σπούδασε στο Ιεροδιδασκαλείο Βελλάς, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (Φιλοσοφική Σχολή) και στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου, όπου και υπέβαλε τη διδακτορική του διατριβή (Τμήμα Επιστημών της Αγωγής) με θέμα "Γλώσσα και αλληλεπίδραση των παιδιών των Ελλήνων μεταναστών στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και το Δυτικό Βερολίνο" το 1979. Από το 1980 μέχρι το 1981 δίδαξε Παιδαγωγική στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου. Από το 1981 εργάζεται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και από το 1990 υπηρετεί ως καθηγητής στον Τομέα Παιδαγωγικής του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής.

Από το 1991 μέχρι το 2001 δίδαξε στο Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου μαθήματα Παιδαγωγικής. Έχει επίσης υπηρετήσει ως αντιπρόεδρος του Ινστιτούτου Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (2001-2004) και ως μέλος του Δ.Σ. του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας (2000-2004). Στα πεδία της ειδίκευσής του ανήκουν οι Θεωρίες των εκπαιδευτικών οργανισμών, η Διδακτική της Γλώσσας και της Ιστορίας, οι Θεωρίες της Κοινωνικοποίησης και η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Γύρω από τα θέματα αυτά έχει δημοσιεύσει βιβλία και άρθρα σε ελληνόγλωσσα και ξενόγλωσσα περιοδικά ».

(Από το διαδύκτιο)

.....

Ο Αθανάσιος Γκότοβος επί πλέον μελέτησε τα γερμανικά στρατιωτικά Αρχεία κατά την εποχή που οι Γερμανοί κατείχαν τη Θεσπρωτία και την

Ήπειρο (Μάιο 1943 – Οκτώβριο 1944). Έφερε στο φως της δημοσιότητας την αλληλογραφία των αδελφών Ντίνο, Νουρί και Μαζάρ με τους Διοικητές των γερμανικών στρατιωτικών Μονάδων που έδρευαν την εποχή εκείνη στην Παραμυθιά και στα Ιωάννινα, αλλά και πλήθος άλλων στρατιωτικών εγγράφων. Αποστομώνει τους υποστηρικτές της εκδίωξης των μ. Τσάμηδων από τη Θεσπρωτία κατά τον Ιούλιο του 1944. Πληροφορεί ακόμη και τους μ. Τσάμηδες που εκδιώχθηκαν από τη Θεσπρωτία και σήμερα ζουν στην Αλβανία για τον πραγματικό ρόλο των πολιτικών και στρατιωτικών ηγετών τους, Νουρί και Μαζάρ Ντίνο, κατά την παραμονή των Γερμανών στην Παραμυθιά .

Θεωρώ ότι όσοι στο μέλλον, ανεξάρτητα αν είναι Θεσπρωτοί ή Ηπειρώτες, ασχοληθούν με την ιστορία της Κατοχής στη Θεσπρωτία και στην Ήπειρο, θα μελετούν και θα αναφέρουν το έργο του.

Ο Αθανάσιος Γκότοβος χαμηλών τόνων, συνέγραψε πολλά παιδαγωγικά βιβλία και άρθρα ιστορικού και παιδαγωγικού περιεχομένου. Από το μετερίζι του εκφράζει την άποψή του, ακόμα και εναντίον των συναδέλφων του, που υποστηρίζουν τους συνεργάτες των Γερμανών.

Η Θεσπρωτία, η Ήπειρος και η ελληνική πολιτεία, μελετώντας και εκτιμώντας το έργο του, ας τον τιμήσουν ανάλογα.

ζ. Βασιλείου Π. Παυλίδου : « Οι Αλβανοτσάμηδες της περιοχής Παραμυθιάς και η Κατοχή «», 2009, σελ. 97 :

« ... Νέαι προσπάθειαι των Γερμανοτσάμηδων να παραλάβουν τα πτώματα, νέαι μάχαι και μετά την θέσιν Τριόδα έκειντο πλέον έξι Γερμανοί. Τότε οι Γερμανοί, που δεν ζέρομε και δεν μάθαμε τι άλλες απώλειες είχαν εις νεκρούς παραληφθέντας, είτε τραυματίας, απέστειλαν πολίτες προς παραλαβήν των πτωμάτων με επικεφαλείς τους Νικηφόρον Ευαγγέλου και Παύλον Παύλου. Εις τούτους οι αντάρτες επέτρεψαν την παραλαβήν των σκυλευθέντων πτωμάτων ».

η. Γιάννη Παρόλα : « Γη Θεσπρωτών », Αθήνα 2011, τέσσερα Πι, Τόμος πρώτος, σελ. 333.

« Τις πρωινές ώρες εκείνης της ημέρας (24.09.1943), πριν και πέσει ακόμα εδώ ο ήλιος, όσοι από τους αντάρτες πηγαινοέρχονταν στο μέρος της Σκάλας παρατηρούν στο δρόμο (μονοπάτι) που έρχεται από τη Μεγάλη βρύση προς το μέρος τους μια ομάδα από 6 Γερμανούς να ανηφορίζουν από την Τριόδα προς τη θέση Φτελιάδια της Σκάλας.

Ο Νουρί Ντίνο με τη στολή του Ταγματάρχη, ανάμεσα από δύο τυφεκιοφόρους

Φωτογρ. (10) : Την φωτογρ. μου την έστειλε ο Νικόλαος Στύλος. Συγγραφέας και ερευνητής της οικογένειας Ντίνο.

Πίσω τους ακολουθούν μερικοί μουσουλμάνοι μισοντυμένοι με γερμανικά στρατιωτικά ρούχα, που τους δείχνουν το δρόμο. Άλλωστε, ένα και μοναδικό ήταν το μονοπάτι, και πήγαινε κατ' ευθεία προς τη Σκάλα. Καλυμμένοι πίσω από τους βράχους οι αντάρτες έβλεπαν τους Γερμανούς και τους μουσουλμάνους που πήγαιναν κατά πάνω τους. Οι μουσουλμάνοι, πριν φθάσουν κοντά στη θέση Τριόδα, σταμάτησαν. Έδειξαν στους Γερμανούς προς τα πού να πάνε και γύρισαν πίσω. Από εδώ οι 6 Γερμανοί πήραν την ανηφόρα κατά τη Σκάλα μόνοι τους. Η θέση Φτελιάδια πάνω από την Τριόδα ήταν και το σημείο εισόδου στο στενό της Σκάλας ...»

Στη συνέχεια ο Γιάννης Παρόλας (σελ. 335) αναφέρει ότι οι Αντάρτες φόνευσαν και τους έξι (6) Γερμανούς στρατιώτες. Οι συνοδοί Αλβανο-τσάμηδες, εγκαταλείψαντες τους Γερμανούς φονευθέντες, ειδοποίησαν το Γερμανό υπεύθυνο Keller για το θάνατο τους. Ο Keller απέστειλε Έλληνες που εργάζονταν σε αγγαρεία για να μεταφέρουν τα πτώματα των νεκρών.

Οι αποσταλμένοι δραπέτευσαν, επειδή φοβήθηκαν μήπως μετά τη μεταφορά των έξι (6), τους εκτελέσουν. Οι νεκροί παρέμειναν καθ' όλη τη μέρα και τη νύχτα στο μέρος που είχαν σκοτωθεί.

Την επομένη μέρα (συνεχίζει ο Γιάννης Παρόλας (σελ. 336) ο Keller απέστειλε για τη μεταφορά των νεκρών στρατιωτών, άλλους

12 Έλληνες, τα ονόματα των οποίων είναι τα εξής :

«... 1) Νικόλαος Εργολάβος, τεχνίτης. 2) Γεώργιος Τζιάτζιος, υπάλληλος. 3) Νίκος Μάνος, οδηγός. 4) Σωτήρης Κάσσαρης, αγρότης. 5) Αντώνης Ντόμαλας, οδηγός. 6) Λάμπης Πρόνιος,

εστιάτορας. 7) Χαρίσης Τσίλης- Πετρομόλου, αγρότης. 8) Μιχάλης Φάτσιος, αγρότης. 9) Ντίνος Μαρέτας, τσαγκάρης. 10) Φώντας Μητσιώνης, μαθητής γυμνασίου. 11) Σπύρος Μουσελίμης, ράφτης. 12) Γιαννούλα Κάκκου, νοικοκυρά. Οι 12 τούτοι, που αγγαρεύτηκαν από τους Γερμανούς, ανεβαίνοντας προς τη Σκάλα, βρήκαν κοντά στη Μεγάλη Βρύση τη Δήμητρα Ρόσση και την έστειλαν να φωνάξει στους αντάρτες ότι έρχονταν να πάρουν τους σκοτωμένους Γερμανούς και να μην τους χτυπήσουν »

Προφορικές Μαρτυρίες

(Οι παρακάτω μαρτυρίες είναι διασκευασμένες κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην αλλοιώνεται το νόημά τους).

α. Σπύρου (Πίπη) Μουσελίμη

Ο Σπύρος (Πίπης) Μουσελίμης, ράφτης στο επάγγελμα, γεννήθηκε στην Παραμυθιά το 1926. Ήταν γιος του Γιώργου Μουσελίμη, επίσης ράφτη. Τον πατέρα του τον εκτέλεσαν οι Γερμανοί μαζί με τους 49 Πρόκριτους. Έζησε όλες τις διώξεις και στερήσεις της τριπλής στη Θεσπρωτία Κατοχής. Σήμερα (2015) ζει στην Παραμυθιά :

« Εγώ στις 25.09.1943 μαζί με άλλους Παραμυθιώτες ήμουν αγγαρεία στον Άγιο Νικόλαο της Παραμυθιάς. Από κει, αφού το απόγευμα μας φώναξε ένας ιταλός στρατιώτης, μας διέταξε ο Γερμανός Διοικητής να πάμε στο Λίβερη για να πάρουμε τους έξι σκοτωμένους στρατιώτες του. Πήγαμε δέκα πέντε άντρες Παραμυθιώτες. Γυναίκα δεν υπήρχε. Την προηγούμενη μέρα, για να μεταφέρουν τους νεκρούς, είχαν στείλει άλλους από τα Σιαμέτια, αλλά έφυγαν. Για να τους μεταφέρουμε, μας έδωσαν αντίσκηνα. Επειδή, όμως, ήταν σαν θηρία, για τη μεταφορά κάθε στρατιώτη χρειάστηκαν έξι άντρες. Από το Λίβερη με πολύ κόπο τους μεταφέραμε στο παλιό οικοτροφείο (Άγιο Νικόλαο), όπου είχαν το φυλάκιο οι Γερμανοί. Στη συνέχεια, ενώ εμάς μας άφησαν ελεύθερους, τους νεκρούς τους μετέφεραν πάνω από την Ένωση της Παραμυθιάς, όπου και τους έθαψαν ».

α. Σωτήρης Γώγος Άγιος Δονάτος (παλιά Σιαμέτια)

Ο Σωτήρης Γώγος γεννήθηκε το 1928 στον Άγιο Δονάτο Παραμυθιάς, όπου και σήμερα (2015) ζει.

.....

« Ο Μαζάρ Ντίνος, « Πρωθυπουργός » τότε των Τούρκων στην Παραμυθιά ήθελε να στρέψει τους Γερμανούς εναντίον των Ελλήνων. Ήθελε σώνει και καλά να εξοντώσει τους Έλληνες. Για να πετύχει το σκοπό του, έπεισε τη γερμανική διοίκηση της Παραμυθιάς και στις 24 Σεπτέμβρη του 1943 έστειλε Γερμανούς στρατιώτες καλά οπλισμένους και συνοδευόμενους από Τούρκους, για να κάνουν αναγνώριση στη Σκάλα της Παραμυθιάς. Μόλις έφθασαν στον Πούντη, που είχε τα γρέκια

ο Νικόλα Γώγος, τους είδαν από το βουναλάκι Κλεισούρα οι Αντάρτες, έριξαν και σκοτώσαν έξι απ' τους Γερμανούς. Τότε είπαν ότι και οι Τούρκοι, που είχαν σκορπιστεί μέσα στο ρέμα, χτύπησαν τους Γερμανούς, προκειμένου να πετύχει το σχέδιο του Μαζάρ Ντίνου. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται και από το γεγονός ότι δεν σκοτώθηκε ούτε και τραυματίστηκε κανένας από τους Τούρκους. Στη συνέχεια, οι Τούρκοι με τους υπόλοιπους Γερμανούς τράπηκαν σε φυγή, ενώ οι Αντάρτες κατέβηκαν και αφαίρεσαν από τους Γερμανούς νεκρούς όλον τον οπλισμό και τα κράνη... .

Το απόγευμα για να ανεβάσουν τους νεκρούς στο δρόμο και να τους φορτώσουν σε στρατιωτικό αυτοκίνητο που είχε έρθει για το σκοπό αυτό, αγγάρεψαν τους Λίγια Νάστο, το Λάκη Σακαρέλη, το Χαρίση Ράφτη, τρεις άλλους Παραμυθιώτες, την αδερφή του Γιώργο Τάχια από το Καριώτι, τη Δημήτρω που την είχε παντρευτεί ο Σπύρος Ρώσσης, τη γυναίκα του Χρήστο Κόκκορη, την Τσιέβω και τη Χάιδω, σύζυγο του του Κίτσιο Γκάτζια (Σιαμέτια). Η Χάιδω ήταν κόρη του Λάμπρου Σταύρου από το Καριώτι ».

β. Ο Κίτσιο Κοντός, γεννημένος το 1920, σήμερα ζει στο Καριώτι :

« Μέσα στους άντρες και στις γυναίκες που κουβάλησαν τους έξι (6) νεκρούς Γερμανούς στρατιώτες από τη Σκάλα της Παραμυθιάς ήταν και η Χρηστοκοκκορίνα (σύζυγος του Χρήστο Κόκκορη) και η κουνιάδα μου η Χάιδω, γυναίκα του Κίτσιο Γκάτζια από τα Σιαμέτια. Οι γυναίκες αυτές στην Κατοχή είχαν κουβαλήσει από τα πλάγια πολλούς Έλληνες σκοτωμένους και τραυματίες Αντάρτες ».

β. Στέλιος Κόκκορης, γιος του Χρήστου Κόκκορη :

«Στις 24.09.1943 οι Αντάρτες είχαν σκοτώσει στην Τριόδα έξι (6) Γερμανούς. Εκεί είχε τα γκρέκια ο Νικόλα Γώγος, αδερφός του πατέρα μου. Μαζί του την ημέρα αυτή ήμουνα κι εγώ με τις αδερφές μου Κωνσταντώ και Αρετή (Μητρολόλαινα). Θυμάμαι το μέρος που ήταν σκοτωμένοι. Μετά τη μάχη οι Τούρκοι εμένα μαζί με τις αδερφές μου και με άλλους μας βρήκαν στον Άι Νικόλα και στη συνέχεια μας μετέφεραν και μας έκλεισαν στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου της Παραμυθιάς... ».

γ. Χρήστος Λώλος, δάσκαλος στη Γερμανία, εγγονός του Χρήστο Κόκκορη :

« Όταν οι Αντάρτες σκοτώσαν τους έξι Γερμανούς στρατιώτες στη Σκάλα της Παραμυθιάς, αγγάρεψαν, για να τους μεταφέρουν στην Παραμυθιά, άντρες και γυναίκες από τα Σιαμέτια και τον Άγιο

Ο Βελλιανίτης Χρήστος Λώλος, δάσκαλος στη Γερμανία, σε κορφή του Κορύλα
Φωτογρ. (11) : Τη φωτ. μου την έστειλε ο αγαπητός Παναγιώτης Κ. Λώλος, γεωπόνος.

Νικόλαο. Μέσα στις γυναίκες αυτές, ήταν και η γιαγιά μου, από την πλευρά της μάνας μου (γυναίκα του Χρήστο Κόκκορη). Η γιαγιά μου, που γελούσε πολύ σπάνια, όταν μου είπε για το πώς μετέφεραν τους 6 νεκρούς Γερμανούς στρατιώτες, στη φράση ήταν (εντελώς μπλέτσι), χαμογέλασε . Αργότερα, στα τέλη της δεκαετίας του 1950 ήρθαν Γερμανοί και με χάρτες βρήκαν το μέρος του ενταφιασμού τους. Το μέρος αυτό ήταν αριστερά του αυτοκινητόδρομου που κατεβαίνει από το κέντρο της Παραμυθιάς για Γλυκή και Πάργα, βορειοανατολικά της Ένωσης της Παραμυθιάς και απέναντι, περίπου, από το σπίτι του Σέρπη. Εκεί με βάση τους χάρτες, που είχαν πάνω σημειωμένα τα μνήματα του κάθε Γερμανού, έσκαψαν, έβγαλαν τα οστά τους και τα μετέφεραν στη Γερμανία.

Η γιαγιά του Χρήστο Λώλου, η Τσιέβω

σύζυγος του Χρήστο Κόκκορη και κόρη του Γκέλη Γώγου από τα Σιαμέτια.

Η Τσιέβω, ενώ στις 25 Σεπτέμβρη του 1943 μετέφερε, φορτωμένη μαζί με άλλες και με άλλους από τα γρέκια του αδελφού της Νικόλα Γώγου (κοντά στην Τριόδα) τους έξι (6) σκοτωμένους Γερμανούς στρατιώτες, στις 27 του ιδίου μηνός θρήνησε τον άντρα της, που έπεσε από τις σφαίρες των μουσουλμάνων Τσάμηδων στην αυλή της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου, ομώνυμου συνοικισμού της Παραμυθιάς.

Φωτογρ. (12) : Τη φωτογ. μου την έστειλε ο γεωπόνος Παναγιώτης Κωνσταντίνου Λώλος.

Βιβλιογραφία

- **Παπαμανόλη :** « Κατακαυμένη Ήπειρος », Ίκαρος 1945
- **Ιωάννου Αρχιμανδρίτου :** « Τσάμηδες », εκδόσεις Γεωργιάδη, 1951
- **Βασίλη Κρασίτη :** « Ιστορική αλήθεια για τους Μουσουλμάνους Τσάμηδες », Αθήνα 1972
- **Ν. Ι. Ζιάγκου :** « Αγγλικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Αντίσταση 1940-1945, Αθήνα 1978.
- **Βασίλη Κρασίτη :** « Ιστορική αλήθεια για τους μουσουλμάνους Τσάμηδες », Αθήνα 1992
-
- **Σταύρου Γ. Παπαμώκου :** « Η Σέλλιανη », Αθήνα 1997.
- **Μάριου Α. Μπίκα :** « Η Βέλλιανη και η αρχαία Ελέα », Θεσσαλονίκη 1997

- **Γεωργίου Ι. Παππά** : « Ανάμεσα στους πρωταγωνιστές. Ιστορικά γεγονότα των ετών 1912 έως 1949 », Αθήνα 2001
- **Walter Bachstefel k. Sylbia Löser** : Paramythia Παραμυθιά », 2003
- **Αθανάσιου Γκότοβου** : α. « Η Παραμυθιά στο στόχαστρο », Φ.Ο.Π. 2007 β.: « Ετερότητα και σύγκρουση : Ταυτότητες στην Κατοχική Θεσπρωτία και ο ρόλος της Μουσουλμανικής Μειονότητας, διάλεξη 2008 »
- **Γιάννη Παρόλα** : « Γη Θεσπρωτών », τέσσερα Πι, 2011, Τόμος πρώτος
- **Νικ. Στύλου** : « Ο Πρεβεζιάνος Αμπεντίν Πασάς Ντίνος. Τα ελληνικά του ποιήματα και οι Ντιναίοι », εκδόσεις χωρίς σύνορα, Mülheim A.D.R., 2014
- **Αντώνη Δρίμτζια** : Εφημερίδα Θεσπρωτική της 13.01.2015 σελ (Συνεχίζεται με τους τρεις (3) φονευθέντες Ραχουλιώτες)

(συνεχίζεται με γραπτές και προφορικές μαρτυρίες)

Αναδημοσίευση: Θωμάς Στ. Γκίνης Ιανουάριος 2015

Επιτρέπεται η μερική ή η ολική αναδημοσίευση της εργασίας μόνο μετά από αναφορά της ιστοσελίδας και του συντάκτη.

